

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

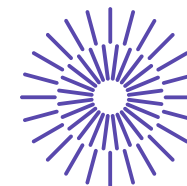
Specifický cíl A3:Tvorba nových profesně zaměřených studijních programů

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

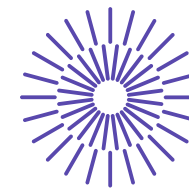
Hodnocení variant a výběru nejvhodnějšího řešení

Ing. Šimon Kovář, Ph.D.

Úvod:

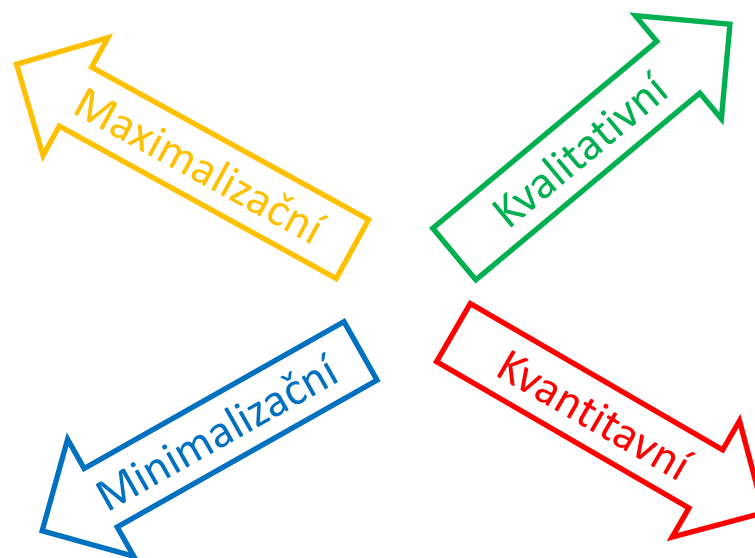
Se způsobem výběru vhodného řešení se setkal prakticky každý z nás. Například při výběru školy, bytu, nového domácího spotřebiče. Pro výběr nejvhodnější varianty je třeba stanovit kritéria, na základě kterých budeme jednotlivé varianty řešení hodnotit a také jejich váhu. To znamená význam kritéria.

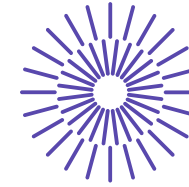

Vícekriteriální rozhodování

Při výběru optimálního řešení se setkáváme s tím, že výsledek musí vyhovovat více kritériím. Daná kritéria mohou mít následující charakter:

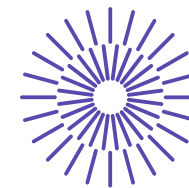
- **Kvantitativní**
- **Kvalitativní**
- **Maximalizační**
- **Minimalizační**

Základní pojmy

- **Rozhodnutí** – *výběr jedné, popřípadě více variant z množiny všech navržených možností*
- **Rozhodovatel** – *osoba, které má učinit rozhodnutí*
- **Varanty** – *množina navržených variant (A_j)*
- **Kritéria** – *hlediska posuzování variant (K_j)*
- **Kriteriální matice** – *prvky této matice vyjadřují hodnocení i -té varianty podle j -tého kritéria*
- **Klasifikace kritérií** – *dle povahy a kvantifikovatelnosti*
- **Preference kritéria** – *důležitost*
- **Varianty se speciálními vlastnostmi** – *Dominantní, Ideální, kompromisní varianta .....*
- **Vlastnosti kompromisní varianty**

Stanovení váhy (významu) j-tého kritéria:

v_j ..... váha j – tého kritéria

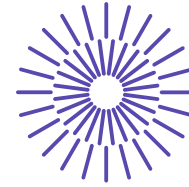
w_j ..... normovaná hodnota váhy kritéria

$w_j = \frac{v_j}{\sum_{k=1}^n v_k}$, kde $j = 1, 2, \dots, n$ **Součet normovaných vah se rovná 1**

Vybrané způsoby stanovení vah kritérií:

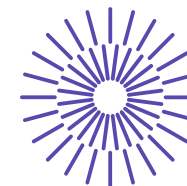
- Metoda pořadí
- Fullerova metoda
- Bodovací metoda
- Metoda kvantitativního párového srovnání „**Saatyho metoda**“
- Metoda postupného rozvrhu vah
- .....

Metoda pořadí:

Rozhodovatel seřazuje kritéria $K_1, K_2, \dots, K_n$ od nejvýznamnějšího k nejméně významnému a přiřazuje k nim jejich váhu v_j . Pro normovanou váhu potom platí:

$$w_j = \frac{v_j}{1+2+\dots+n}, \quad j = 1, 2, \dots, n$$

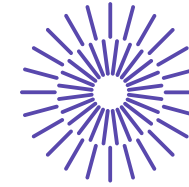

Příklad 1 : metoda pořadí

Navrhněte situaci, při které je nutný výběr nějakého řešení na základě výběru z několika variant. Může se jednat například o výběr nějakého produktu. Pro tento příklad stanovte kritéria $K_1, K_2, \dots, K_n$ a jejich pořadí. Přiřadte těmto kritériím váhy $v_1, v_2, \dots, v_j$ a dopočítejte jejich normovanou váhu w_j .

Metoda je vhodná pro malý počet kritérií, kde jsme schopni jednoznačně určit pořadí významnosti

Pořadí	Váha v_j	Normovaná váha w_j
K_1		
K_2		
K_3		
K_4		
K_5		

Příklad 1: Stanovení váhy j-tého kritéria: Výběr nového automobilu

Zvolená kritéria

K_1 .... značka

K_2 .... cena

K_3 .... objem zavazadlového prostoru

K_4 .... spotřeba l/100 km

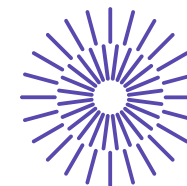
K_5 .... příslušenství

Uspořádáme kritéria dle důležitosti.

$$K_2 > K_3 > K_1 > K_4 > K_5$$

Pořadí	Váha v_j	Normovaná váha w_j
K_1	3	0.20
K_2	5	0.33
K_3	4	0.27
K_4	2	0.13
K_5	1	0.07
Celkem	15	1

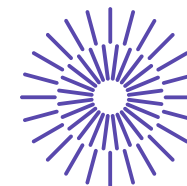

Příklad 2: Fulerova metoda stanovení váhy j-tého kritéria:

Dle příkladu 1. proveďte výpočet váhových kritérií Fullerovou metodou a porovnejte je. Stanovte preference jednotlivých kritérií. Přiřadte těmto kritériím váhy $v_1, v_2, \dots, v_j$ a dopočítejte jejich normovanou váhu w_j .

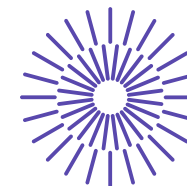
Kritérium	Počet preferencí	Normovaná váha w_j
K_1	2	0.2
K_2	4	0.4
K_3	3	0.3
K_4	1	0.1
K_5	0	0
Celkem	10	1

Příklad 2: Modifikace Fulerova metoda stanovení váhy j-tého kritéria:

Kritérium K_5 má nulovou normovanou váhu. V případě, že je třeba počítat s nenulovou normovanou váhou, lze počet preferencí povýšit o jednotku.

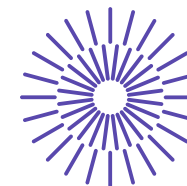
Kritérium	Počet preferencí	Normovaná váha w_j
K_1	3	0.20
K_2	5	0.33
K_3	4	0.27
K_4	2	0.13
K_5	1	0.07
Celkem	15	1

Příklad 2: Modifikace Fulerova metoda stanovení váhy j-tého kritéria:

Kritérium K_5 má nulovou normovanou váhu. V případě, že je třeba počítat s nenulovou normovanou váhou, lze počet preferencí povýšit o jednotku.

Kritérium	Počet preferencí	Normovaná váha w_j
K_1	3	0.20
K_2	5	0.33
K_3	4	0.27
K_4	2	0.13
K_5	1	0.07
Celkem	15	1

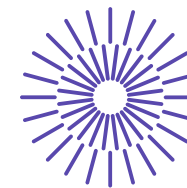
Metody stanovení pořadí variant:

Cílem metod vícekritériálního hodnocení je stanovení pořadí **výhodnosti** variant řešení. Existují různé metody u kterých se mohou výsledky lišit, jelikož jde do značné míry o subjektivní způsob posuzování.

Vybrané metody pro stanovení pořadí variant:

- Metoda PRIAM
- Metoda pořadí
- Metoda bodovací
- Metoda váženého součtu
- Metoda bazické varianty
- .....

Metoda pořadí:

Tato metoda je založena na převedení kritériální matice na matici pořadí. Dle kritérií přiřadíme variantám pořadové číslo. Tato čísla sečteme. První v pořadí je varianta s nejnižším součtem.

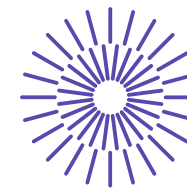

Balení dílů do
bublínkové fólie

Balení dílů do
mirelonu

Transport na
speciálních paletách

Balení dílů do
dřevěných krabic

Příklad 3: metoda pořadí:

Metoda je prezentována na výběru nového automobilu. Stanoveno je 5 kritérií.

	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5
A	1	245	700	5.5	3
B	2	350	350	4	2
C	3	460	600	5	4
D	4	280	450	6.5	1

	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	Součet pořadí	Pořadí
A	1	1	1	3	3	9	1.
B	2	3	4	1	2	12	2.
C	3	4	2	2	4	15	4.
D	4	2	3	4	1	14	3.

Zvolená kritéria

K_1 .... značka (dle pořadí vzestupně)

K_2 .... cena (v 1000 Kč)

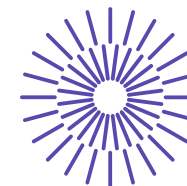
K_3 .... objem zavazadlového prostoru

K_4 .... spotřeba l/100 km

K_5 .... příslušenství (dle pořadí vzestupně)

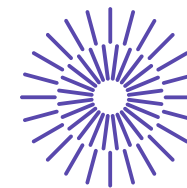
Pořadí preference variant jde od nejnižšího součtu.

Poz. Kritéria K_1 a K_5 již byla stanovena formou pořadí mezi jednotlivými variantami. Pořadí ostatních variant dle kritéria je dáno minimalizačním, nebo maximalizačním charakterem.

Metody bodovací:

Při této metodě **rozhodovatel** přiřazuje každému prvku určitý počet bodů ze zvolené stupnice. Bodovací stupnice vychází z přiřazení bodů k určitým intervalům hodnot hodnotící dané kritérium. Je vhodné opatřit bodovací stupnici slovním popisem. Výsledkem je součet bodů jednotlivých variant.

Příklad 4: metoda bodovací:

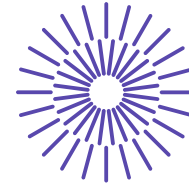
Body	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5
1	4 až 3 v pořadí	nad 450	pod 400	nad 6	4 až 3 v pořadí
2	2 v pořadí	$\langle 450;355 \rangle$	$\langle 400;620 \rangle$	$\langle 6;4.5 \rangle$	2 v pořadí
3	1 v pořadí	pod 355	nad 620	pod 4.5	1 v pořadí

	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5
A	1	245	700	5.5	3
B	2	350	350	4	2
C	3	460	600	5	4
D	4	280	450	6.5	1

	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	Body	Pořadí
A	3	3	3	2	1	2.73	1.
B	2	2	1	3	2	1.86	3.
C	1	1	2	2	1	1.40	4.
D	1	3	2	1	3	2.07	2.
Normované váhy	0.20	0.33	0.27	0.13	0.07	-	-

Nejlepší možností je varianta A s nejvyšší součtem a s využitím normovaných vah z příkladu č. 1

Použitá literatura a zdroje informací:

- [1] Brožová, H., Houška, M., Šubrt, T. (2003): Modely pro vícekriteriální rozhodování. CZU, Praha.
- [2] Fiala, P., Jablonský, J., Maňas, M. (1997): Vícekriteriální rozhodování. VŠE, Praha.
- [3] Fotr J., Dědina, J. (1997): Manažerské rozhodování. Ekopress, Praha.